

MEMORANDWM CYDSYNIAD DEDDFWRIAETHOL ATODOL (MEMORANDWM RHIF 4)

Y BIL IECHYD A GOFAL

1. Gosodir y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol hwn o dan Reol Sefydlog ("RhS") 29.2. Mae RhS 29 yn rhagnodi bod yn rhaid gosod Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol, ac y ceir cyflwyno Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol, gerbron Senedd Cymru os yw Bil Seneddol y DU yn gwneud darpariaeth mewn perthynas â Chymru at bwrpas sydd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd neu sy'n addasu'r cymhwysedd hwnnw.
2. Cyflwynwyd y Bil Iechyd a Gofal (y "Bil") yn Nhŷ'r Cyffredin ar 6 Gorffennaf 2021. Mae'r Bil wedi cwblhau ei daith drwy Dŷ'r Cyffredin a Thŷ'r Arglwyddi. Mae'r Bil fel y'i diwygiwyd ar Adroddiad gan Dŷ'r Arglwyddi i'w weld yma:

<https://bills.parliament.uk/publications/45813/documents/1627>

3. Ar 28 Mawrth, cyflwynodd Llywodraeth y DU welliant mewn perthynas â 'thwristiaeth organau' i Dŷ'r Cyffredin sy'n gwneud darpariaeth sy'n dod o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd. Nodir hyn isod.

Amcan(ion) Polisi

4. Mae Llywodraeth y DU wedi datgan mai ei hamcan yw gweithredu polisiau a amlinellir yn argymhellion y GIG mewn perthynas â diwygio deddfwriaethol, gan ddilyn Cynllun Hirdymor y GIG, a'r Papur Gwyn ar Integreiddio ac Arloesi: cydweithio i wella iechyd a gofal cymdeithasol i bawb. Dywed Llywodraeth y DU fod y Bil yn adeiladu ar gynigion y GIG ei hun ar gyfer diwygio, gyda'r nod o'i wneud yn llai biwrocraidd, yn fwy atebol, ac yn fwy integredig, gan ymgorffori gwersi a ddysgwyd o'r pandemig.

Crynodeb o'r Bil

5. Noddir y Bil gan yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol.
6. Mae darpariaethau allweddol y Bil yn ymdrin â nifer o feysydd, a nodir yn fyr isod.
 - a) Mynd i'r afael â phryderon a godwyd gan GIG Lloegr, megis sefydlu'r Systemau Gofal Integredig (ICSSs) presennol ar sail statudol, uno NHS England a NHS Improvement yn ffurfiol, a gwneud newidiadau i reolau caffael a chystadleuaeth sy'n gysylltiedig â gwasanaethau iechyd. Mae'r Bil hefyd yn cynnwys cynigion i roi pwerau i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol gyfarwyddo NHS England a phenderfynu sut y mae rhai gwasanaethau iechyd eraill yn cael eu trefnu. Mae'n rhoi pwerau i'r Ysgrifennydd Gwladol drosglwyddo swyddogaethau rhwng rhai o'r 'Cyrff Hyd Braich' sy'n arwain, yn

cefnogi ac yn rheoleiddio gwasanaethau gofal iechyd yn Lloegr a phweras i ddirprwyo swyddogaethau eraill yr Ysgrifennydd Gwladol i'r cyrff hynny mewn perthynas â'r gwasanaeth iechyd yn Lloegr, a hefyd i ymyrryd mewn newidiadau arfaethedig i'r ffordd y caiff gwasanaethau iechyd eu darparu.

- b) Nid yw'r Bil yn ymdrin â diwygiadau ehangach i'r systemau gofal cymdeithasol ac iechyd y cyhoedd, er ei fod yn darparu ar gyfer rhai newidiadau yn y meysydd hynny; bwriedir i Systemau Gofal Integredig wella'r cydgysylltu rhwng y GIG a gwasanaethau'r awdurdodau lleol. O ran gofal cymdeithasol, mae'r Bil yn darparu i'r Comisiwn Ansawdd Gofal (CQC) asesu sut mae awdurdodau lleol yn Lloegr yn cyflawni eu swyddogaethau gofal cymdeithasol i oedolion, a'i nod yw gwella'r broses o rannu data. Mae mesurau hefyd i symleiddio'r ffordd y mae pobl ag anghenion gofal parhaus yn cael eu rhyddhau o ysbytai.
- c) Mae mesurau iechyd y cyhoedd yn y Bil yn ymwneud â hysbysebu bwyd, gwybodaeth am fwyd i ddefnyddwyr a fflworideiddio dŵr.
- d) Mae'r Bil hefyd yn mynd i'r afael ag ymchwiliadau diogelwch ac yn sefydlu Corff Ymchwiliadau Diogelwch y Gwasanaethau Iechyd yn gorff statudol, ac yn gwneud newidiadau i'r system archwilwyr meddygol.
- e) Ymhlith y materion eraill yr ymdrinnir â nhw yn y Bil y mae rheoleiddio gweithwyr iechyd a gofal proffesiynol, casglu a rhannu data (gan gynnwys mesurau i gefnogi'r gwaith o ddatblygu cofrestrfa meddyginiaethau newydd), gofal iechyd rhyngwladol, safonau bwyd mewn ysbytai a, thrwy gyflwyno gwelliannau, gwneud profion gwryfyddod yn drosedd.

Y diweddaraf am y sefyllfa ers cyhoeddi'r trydydd Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol

- 7. Gosodais drydydd Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol ("Memorandwm Rhif 3") ar 28 Ionawr 2022, ar ôl i Lywodraeth y DU gyflwyno gwelliannau pellach a oedd yn gwneud darpariaeth sy'n dod o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd. Cytunwyd ar welliannau Llywodraeth y DU yng ngham Pwyllgor yr Arglwyddi ac maent bellach yn rhan o'r Bil.
- 8. Yn dilyn hyn, ar 15 Chwefror, roedd y darpariaethau yn y Bil sy'n dod o fewn cymhwysedd y Senedd yn ddarostyngedig i Gynnig Cydsyniad Deddfwriaethol yn y Senedd. Pleidleisiodd y Senedd o blaid cydsynio'r Bil.
- 9. Dychwelodd y Bil i Dŷ'r Cyffredin ar 28 Mawrth er mwyn ystyried y gwelliannau.

Newidiadau i'r Bil ers cyhoeddi'r trydydd Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol sy'n gofyn am gael cydsyniad

10. Ar 28 Mawrth, cafodd gwelliant yn ymwneud â 'thwristiaeth organau' ei gyflwyno gan Lywodraeth y DU yn Nhŷ'r Cyffredin. Mae'r gwelliant, sy'n ei gwneud yn drosedd i dalu, neu i gynnig talu am organ i'w drawsblannu dramor, yn gwneud darpariaeth mewn perthynas â Chymru, a daw o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd.
11. Pleidleisiwyd o blaid y gwelliant yn Nhŷ'r Cyffredin ar 30 Mawrth. Gellir gweld y gwelliant yma: [health_day_ccla_0330.fm \(parliament.uk\)](http://health_day_ccla_0330.fm(parliament.uk))
12. Mae'r gwelliant yn welliant gan Lywodraeth y DU i gymal newydd, cymal 181, i'r Bil. Cafodd y cymal hwn ei ychwanegu gan welliant na ddaeth gan y Llywodraeth, gwelliant yr Arglwyddi rhif 89, a gyflwynwyd yng ngham Adrodd yr Arglwyddi gan yr Arglwydd Hunt o King's Heath, ac a basiwyd gan yr Arglwyddi ar 16 Mawrth. Roedd Llywodraeth y DU o'r farn bod y cymal yn anymarferol ac y gallai arwain at ganlyniadau anfwriadol. Felly, cynigiodd Llywodraeth y DU welliant yn lle gwelliant yr Arglwydd Hunt, a fyddai'n cael yr un effaith â gwelliant yr Arglwydd Hunt o ran rhwystro pobl rhag ceisio cael organau dramor mewn modd anfoesegol, ond a fyddai'n gwella'r meysydd sy'n peri pryder i Lywodraeth y DU yn y Bil ar hyn o bryd.
13. Caiff manylion gwelliant Llywodraeth y DU a gyflwynwyd yn lle gwelliant yr Arglwydd Hunt eu nodi isod.

Cymal 181 – Masnachu mewn organau i'w trawsblannu: troseddau alldiriogaethol

14. Mae Deddf Meinweoedd Dynol 2004 ("Deddf 2004") yn ei gwneud yn drosedd i dynnu neu storio, at ddibenion trawsblannu, neu drawsblannu organ heb gydsyniad (adran 5, i'w darllen gydag adran 1 ac Atodlen 1). Mae hefyd yn ei gwneud yn drosedd i dalu, neu i gynnig talu, am organ a gwneud trefniadau i brynu organau (adran 32(1)). Mae adran 33 yn gwahardd tynnu a defnyddio deunydd y gellid ei drawsblannu o roddwr byw oni bai bod gofynion y rheoliadau a wneir o dan yr adran honno'n cael eu bodloni. Mae'r troseddau hyn yn berthnasol i'r rheini sy'n cynnal y gwaith anghyfreithlon o dynnu a thrawsblannu organau (adran 5) a'r rheini sy'n gwneud y trefniadau ar gyfer taliadau (adran 32). Nid ydynt yn targedu'r person sy'n derbyn y deunydd i'w drawsblannu fel y cyfryw.
15. Mae Deddf 2004 yn gymwys i Gymru, i Loegr ac i Ogledd Iwerddon, ac mae'n cwmpasu trawsblaniadau anghyfreithlon a'r trefniadau ar eu cyfer sy'n digwydd o fewn yr awdurdodaeth hon. Mae hefyd yn cwmpasu achosion lle mae rhan sylweddol o elfennau, neu'r trefniadau, ar gyfer prynu organ yn digwydd yn yr awdurdodaeth hon, hyd yn oed os yw'r trefniadau yn cael eu cwblhau dramor. Yn yr Alban, ceir darpariaethau tebyg yn adrannau 3 (cydsyniad), 17 (rhoddwyr byw) a 20(1) (masnachu) o Ddeddf Meinweoedd Dynol (yr Alban) 2006.
16. Mae cymal 181 yn canolbwyntio ar y broblem o fasnachu mewn organau ac yn ei gwneud yn drosedd i dalu, neu i gynnig talu am organ dramor. Mae'r gwelliant yn gosod adran newydd 32A i Ddeddf 2004 ac adran newydd 20A

i Ddeddf Meinweoedd Dynol (yr Alban) 2006 er mwyn ymestyn, i bob pwrpas, yr hyn sydd eisoes yn drosedd yng Nghymru, Lloegr a'r Alban i weithredoedd o'r natur hwn a gynhelir y tu allan i'r DU.

17. Roedd gwelliant yr Arglwydd Hunt yn ceisio ei gwneud yn drosedd i ddinasyddion y DU drefnu trawsblaniadau dramor heb gydsyniad. Fodd bynnag, byddai hynny llawer yn fwy cymhleth i'w gyflawni gan bod troseddau presennol mewn perthynas â chydsyniad yn gymwys i'r rheini sy'n cynnal y trawsblaniad, ac nid y rheini sy'n eu trefnu neu'n eu derbyn. Ychydig iawn o sefyllfaoedd, os o gwbl, fydd yn bodoli lle na fydd unrhyw un yn elwa'n ariannol, ac felly mae gwelliant Llywodraeth y DU yn cael yr un effaith ag yr oedd yr Arglwydd Hunt yn dymuno ei chael drwy ei welliant ef, h.y. rhwystro pobl rhag teithio dramor i dalu am drawsblannu organ, ond heb y cymhlethdodau o orfod profi cydsyniad. Mae hefyd yn sicrhau bod rhai agweddau beichus ar welliant yr Arglwydd Hunt sy'n effeithio ar weithwyr iechyd proffesiynol, gweinyddwyr a'r rheini sy'n derbyn organ dramor yn gyfreithlon, yn cael eu dileu.
18. Rydym yn cefnogi bod y ddarpariaeth hon yn ymestyn i Gymru ac yn gymwys yng Nghymru. Er bod nifer yr achosion o bobl yn ceisio talu am organ dramor yn isel, mae'r gwelliant hwn yn anfon neges bwysig bod hyn yn annerbyniol. Byddai peidio â chefnogi ymestyn y gwelliant i Gymru yn golygu na fyddai'r mesur hwn yn gymwys i drigolion Cymru sy'n ceisio talu am organau i'w trawsblannu dramor, ac yn ein gadael mewn sefyllfa lle y byddai angen chwilio am gyfle deddfwriaethol arall er mwyn cyflawni'r un mesur. Felly, ar yr achlysur hwn, rwy'n credu ei bod yn iawn i gytuno bod Llywodraeth y DU yn deddfu ar ran Cymru.

19. Mae'r gwelliant yn dod o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd.

Safbwynt Llywodraeth Cymru ar y Bil fel y'i diwygiwyd

20. Fel y nodir uchod, rydym yn cytuno gyda gwelliant Llywodraeth y DU ynghylch talu am organau i'w trawsblannu dramor.
21. Felly, fy safbwynt i yw y byddaf yn gallu argymhell bod cydsyniad y Senedd yn cael ei roi i gymal 181 mewn perthynas â'r mater hwn.

Goblygiadau ariannol

22. Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol wedi'u nodi ar gyfer Cymru o ran y gwelliant hwn. Diben y gwelliant yw rhwystro pobl rhag teithio dramor i gael trawsblaniadau organau mewn modd anfoesegol, heb ei reoli. Oherwydd y gallai cael trawsblaniadau yn y ffordd hon arwain at gostau heb eu cynllunio i'r GIG, mae'n bosibl y byddai ceisio lleihau gweithgaredd o'r fath o fudd ariannol i'r GIG.

Casgliad

23. Rwy'n croesawu'r gwelliant y mae Llywodraeth y DU wedi'i wneud i'r Bil mewn perthynas â 'thwristiaeth' organau ac ymestyn y ddarpariaeth i Gymru.

24. Gallaf felly argymhell cydsyniad i'r cymal hwn.

Eluned Morgan AS
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
5 Ebrill 2022